

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nauka.com.ua](http://www.economy.nauka.com.ua) | № 7, 2020 | 30.07.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.7.59](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.59)

УДК 65.01

*I. В. Кривов'язюк,
к. е. н., професор, професор кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк
ORCID ID: 0000-0002-8801-4700
Б. Р. Савка,
к. е. н., головний бухгалтер ПрАТ «СКФ Україна», м. Луцьк
ORCID ID: 0000-0002-3848-4325*

ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ПРИБУТКОВІСТЬ ЕКСПОРТНООРІЄНТОВАНОГО МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*I. Kryvovuziuk
PhD in Economics, Professor,
Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges,
Lutsk National Technical University, Lutsk
B. Savka
Chief Accountant of PJSC 'SKF Ukraine', Lutsk*

EXTERNAL FACTORS OF EXPORT-ORIENTED MACHINE-BUILDING COMPANY PROFITABILITY

Мета статті полягає в науково-практичному обґрунтуванні зовнішніх чинників впливу на діяльність експортноорієнтованого машинобудівного підприємства та проведенні оцінки їх впливу на прибутковість.

Виокремлено такі групи чинників зовнішнього середовища: міжнародне середовище, економічні, політичні, соціально-демографічні та технологічні. В роботі проведено аналіз та оцінку впливу на прибутковість експортноорієнтованого підприємства факторів міжнародного середовища та економічних факторів. Проведена оцінка за період 2015-2019 рр. показала, що найбільший вплив на прибутковість експортноорієнтованого підприємства мають такі економічні чинники як зміна обмінних курсів іноземних валют, в яких здійснюються експортно-імпортні операції, інфляція та коливання цін на енергоносії. Встановлено, що при переважанні експорту над імпортом, девальвація національної валюти позитивно впливає на прибутковість підприємства. Проведено оцінку впливу інфляції на зростання витрат на оплату праці та постачання матеріалів та послуг, зростання цін на енергоносії на прибутковість підприємства.

Здійснено аналіз чинників міжнародного середовища та проведено оцінку їх впливу на прибутковість підприємства. Виявлено, що падіння промислового виробництва та виробництва автомобілів на ключових ринках негативно впливає на обсяги відвантажень продукції підприємства та знижує його прибутковість. Досліджено залежність коливання цін на нафту та металобрухт на світових ринках на ціну металопрокату для виробництва готової продукції та відповідно, на прибутковість підприємства.

Визначено, що в період 2015-2019 рр. на прибутковість діяльності експортноорієнтованого підприємства посилюється негативний вплив факторів зовнішнього середовища, що найбільш суттєво проявляється у впливі змін курсів іноземних валют і інфляції.

Перспективи подальших досліджень слід пов'язати із аналізом та оцінкою політичних, соціально-демографічних та технологічних чинників впливу для більш повного розуміння впливу зовнішнього середовища на прибутковість експортноорієнтованого підприємства.

The purpose of the article is to scientifically and practically substantiate the external factors influencing the activities of the export-oriented machine-building enterprise and to assess their impact on profitability.

The following groups of environmental factors have been identified: international environment, economic, political, socio-demographic and technological. The paper analyzes and evaluates the impact on the profitability of export-oriented enterprises of international factors and economic factors. The assessment for the period 2015-2019 showed that the greatest impact on the profitability of export-oriented enterprises have such economic factors as changes in foreign exchange rates, in which export-import operations, inflation and fluctuations in energy prices. It is established that with the predominance of exports over imports, the devaluation of the national currency has a positive effect on the profitability of the enterprise. An assessment was made of the impact of inflation on the growth of labor costs and supply of materials and services, rising energy prices on the profitability of the enterprise.

An analysis of the factors of the international environment and an assessment of their impact on the profitability of the enterprise was carried out. It was found that the decline in industrial production and car production in key markets has a negative impact on shipments of products and reduces its profitability. The dependence of fluctuations in oil and scrap prices on world markets on the price of rolled metal for the production of finished products and, accordingly, on the profitability of the enterprise was studied.

It is determined that in the period 2015-2019 the negative impact of environmental factors on the profitability of the export-oriented enterprise increases, which is most significantly manifested in the impact of changes in foreign exchange rates and inflation.

Prospects for further research should be linked to the analysis and assessment of political, socio-demographic and technological factors of influence to understand better the impact of the external environment on the profitability of export-oriented enterprises.

Ключові слова: *зовнішнє середовище підприємства; чинники впливу на підприємство; експортноорієнтоване підприємство; прибутковість.*

Keywords: *environment; factors of influence on the company; export-oriented company; profitability.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Діяльність будь-якого підприємства пов'язана із впливом на нього чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. В умовах динамічних змін вітчизняного законодавства, нестабільної політичної та економічної ситуації в Україні та світі важливим елементом стратегічного управління підприємством є аналіз зовнішніх чинників впливу на його діяльність. Враховуючи тісні зв'язки та залежність від зовнішнього середовища підприємств, що здійснюють зовнішньо-економічну діяльність, особливого значення набуває аналіз впливу зовнішніх чинників на діяльність таких підприємств, зокрема експортноорієнтованих. Особливе місце у формуванні економічних відносин займають машинобудівні підприємства, які забезпечують нарощування експортного потенціалу в багатьох країнах світу, й зокрема, в Україні. Визначення зовнішніх чинників та оцінка їх впливу на діяльність машинобудівних підприємств й, зокрема, на кінцеві результати їхнього господарювання, дозволить менеджменту швидко реагувати на загрози та використовувати можливості зовнішнього середовища. Саме тому викликає зацікавленість дослідження та оцінка впливу зовнішніх чинників на прибутковість експортноорієнтованого машинобудівного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням зовнішніх чинників впливу на діяльність підприємств, й у тому числі машинобудівних, займалися багато вчених сучасності. Зокрема, А. Савіцький

вважає, що з розвитком ринкової економіки досить вагомою сферою підвищення прибутковості підприємства є його експортна орієнтованість та, поряд з цим, вимоги зовнішнього середовища [1, с. 170]. Для машинобудівних підприємств це має особливе значення, адже, як підкреслює І. Фабрика, “у сучасних інтеграційних умовах господарювання промислові вузькоспеціалізовані підприємства постійно мають підвищувати рівень виробництва власної товарної продукції та відповідати вимогам швидкозмінного зовнішнього середовища” [2, с. 210]. О. Дейнега ідентифікацію факторів впливу макросередовища на діяльність машинобудівних підприємств пропонує здійснювати методом PEST-аналізу [3]. Разом з тим, використовуваним ним підходом враховують позиції країни в міжнародних рейтингах, що дозволяє уточнити вплив міжнародних чинників. Цей підхід розвинений в науковій статті [4]. На важливості врахування зовнішніх чинників впливу в процесі прийняття управлінських рішень наголошується в доробку [5]. Ряд авторів, таких як Т. Логутова та М. Пеліхова [6], А. Лужецький [7], Ю. Швець [8], І. Тесленок, О. Коротунова, Ю. Косенко [9] вважають, що діагностика впливу зовнішніх чинників є невід’ємним атрибутом стратегічного управління, а зокрема В. Марченко й Н. Лебедева [10] підкреслюють важливість їх врахування при розробці стратегії експортної діяльності суб’єкта зовнішньоекономічної діяльності. Однак, в умовах нестабільного та динамічного зовнішнього середовища, питання аналізу та оцінки впливу зовнішніх чинників на діяльність експортноорієнтованого підприємства, й зокрема його прибутковості, вимагає більш глибоких досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення зовнішніх чинників та оцінка їх впливу на прибутковості експортноорієнтованого машинобудівного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах нестабільної економічної та політичної ситуації в Україні та світі важливим завданням для підприємств є аналіз зовнішніх чинників впливу на їх діяльність. З цією метою вважаємо за необхідне здійснити їх класифікацію з позиції впливу на діяльність експортноорієнтованого підприємства (таблиця 1).

Таблиця 1

Класифікація зовнішніх чинників впливу на діяльність експортноорієнтованого підприємства

Група зовнішніх чинників	Зовнішні чинники впливу на діяльність експортноорієнтованого підприємства
Міжнародне середовище	Геополітична ситуація, темпи росту світового ВВП, темпи росту промислового виробництва в світі, ціни на сировину та світові індекси
Економічні	Темпи росту ВВП країни, рівень інфляції, волатильність національної валюти, політика НБУ та обікова ставка
Політичні	Стабільність політичної ситуації в країні, податкове та митне законодавство, регуляторна політика
Соціально-демографічні	Рівень зайнятості населення, чисельність та структура населення, демографічна ситуація, міграційні тенденції
Технологічні	Рівень розвитку та легкість доступу до технологій, науково-технічний потенціал, рівень кваліфікації кадрів

(авторська розробка)

Дослідження та аналіз впливу зовнішніх чинників на діяльність експортноорієнтованого підприємства проведено на матеріалах ПрАТ “СКФ Україна” за період 2015-2019 рр. ПрАТ “СКФ Україна” – підприємство, що входить у Групу SKF (головний офіс у м. Гьотеборг, Швеція), зі 100% іноземним капіталом. Єдиним акціонером ПрАТ “СКФ Україна” є АБ СКФ (Швеція, м. Гьотеборг). Компанія є єдиним в Україні виробником роликових конічних підшипників для вантажних та легкових автомобілів.

В період з 2015 по 2018 роки на підприємстві спостерігалась позитивна динаміка росту виручки від реалізації продукції. У 2019 році був суттєвий спад реалізації продукції, причиною чого стали зниження попиту на продукцію підприємства через спад на ринку машинобудівної продукції в світі. Разом з тим, за період з 2015 по 2019 роки прибутковості ПрАТ “СКФ Україна” спадала (рис. 1). Результати дослідження показали, що така тенденція мала місце навіть тоді, коли обсяг реалізації продукції зростає.

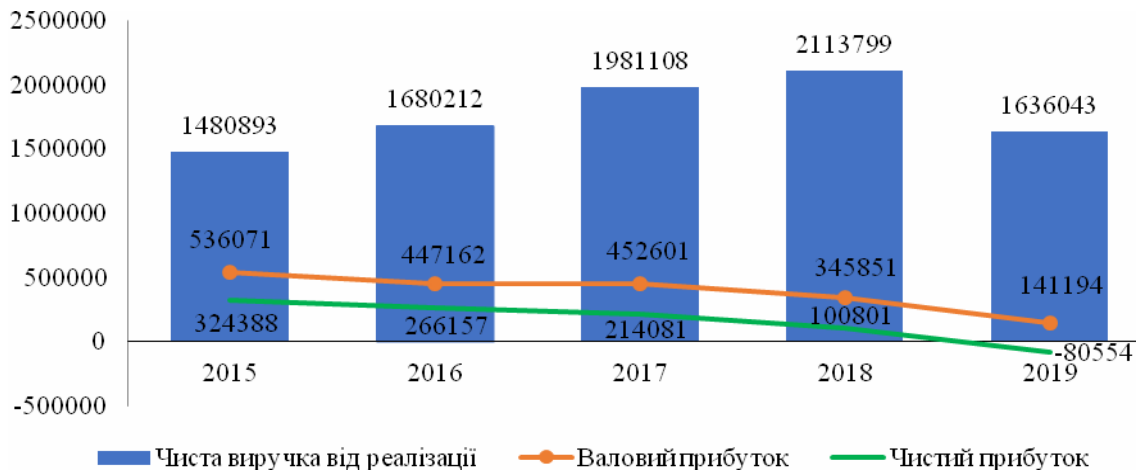

Рис. 1. Динаміка дохідності та прибутковості ПрАТ “СКФ Україна” за 2015-2019 рр., тис. грн
(побудовано авторами за даними [11])

В структурі продажів підприємства основну частку займає експорт продукції (рис. 2), відтак можемо стверджувати, що дане підприємство є експортноорієнтованим. За період, що аналізується, частка експорту в структурі продажів складала 95-97%, тоді як частка продажу готової продукції на внутрішньому ринку займала всього 3-5%.

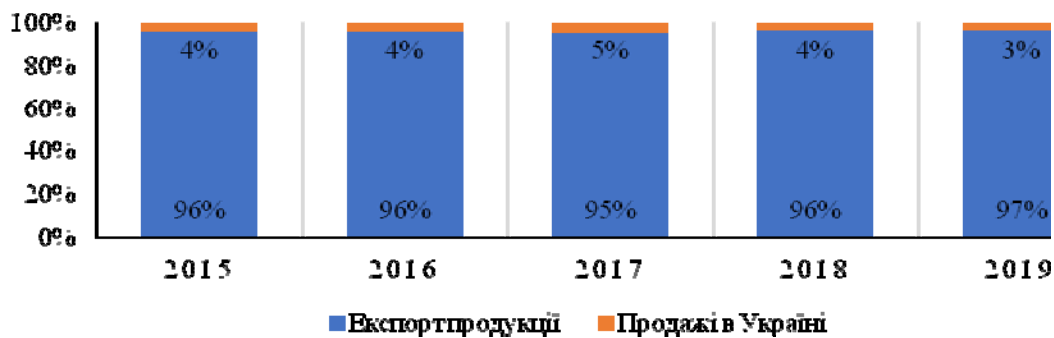

Рис. 2. Структура продажів ПрАТ “СКФ Україна” за видами ринків в період 2015-2019 рр.
(побудовано авторами за даними [11])

У Групі SKF розвинена тісна кооперація між компаніями, що входять в неї. Збут готової продукції кінцевим споживачам (автомобільним та індустріальним заводам, дистрибуторам тощо) відбувається через торгові хаби (Sales Units) з прив'язкою до локації споживача. Тому, ПрАТ “СКФ Україна” здійснює збут продукції кінцевим споживачам як через внутрішньогрупові (пов'язаним особам) канали збуту, так і через торговий хаб в Україні – напряму конвеєрним заводам та дистрибуторам (непов'язаним особам) (рис. 3).

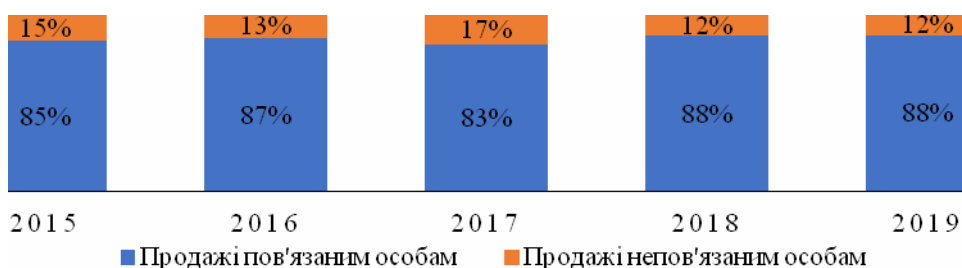

Рис. 3. Структура продажів ПрАТ “СКФ Україна” з прив'язкою до локації споживача в період 2015-2019 рр.
(побудовано авторами за даними [11])

ПрАТ “СКФ Україна” – експортноорієнтоване підприємство, із значною часткою зовнішньо-економічних операцій, вважаємо, що вплив зовнішніх чинників на діяльність та, відповідно, динаміку прибутковості, є досить високим. Хоча й політична ситуація в країні, соціально-демографічні тенденції та технологічні чинники

мають значний вплив на прибутковість будь-якого підприємства, провести адекватну оцінку їх впливу дуже складно, оскільки вплив опосередкований та відображається не лише на показниках прибутковості, а й на інших якісних показниках, зокрема таких як легкість ведення бізнесу, відповідність законодавства реаліям бізнес-середовища та простота його дотримання, наявність кваліфікованих працівників, інвестиційна привабливість країни тощо. Враховуючи, що підприємство є експортноорієнтованим і в останні роки характеризується зниженням прибутковості діяльності, пропонуємо в якості основних чинників впливу для аналізу рівня впливу на прибутковість таких чинників як міжнародне середовище та економічні чинники.

Міжнародне середовище. Оскільки значну частку в продажах готової продукції ПрАТ “СКФ Україна” займає експорт (більше 95%), а в закупівлях сировини та матеріалів імпорт (75-80%), суттєвий вплив на показники діяльності має глобальне зростання економіки, кон’юнктура на світових сировинних ринках, світові індекси тощо. У період 2015-2017 рр. спостерігався ріст глобального ВВП та промислового виробництва у світі. Однак, через торговельні війни США та Китаю, підвищення США мит та акцизів на товари з Європи та Китаю, наміри виходу Великобританії із Євросони, загострення воєнних конфліктів у низці країн світу, більшість з них була вимушена перейти до політики протекціонізму. Що, в свою чергу, вплинуло на світове зростання ВВП та промислового виробництва. Нижче узагальнено темпи зміни ВВП, промислового виробництва та автомобілебудування у світі та в Євросоні в період 2015-2019 рр. (рис. 4).

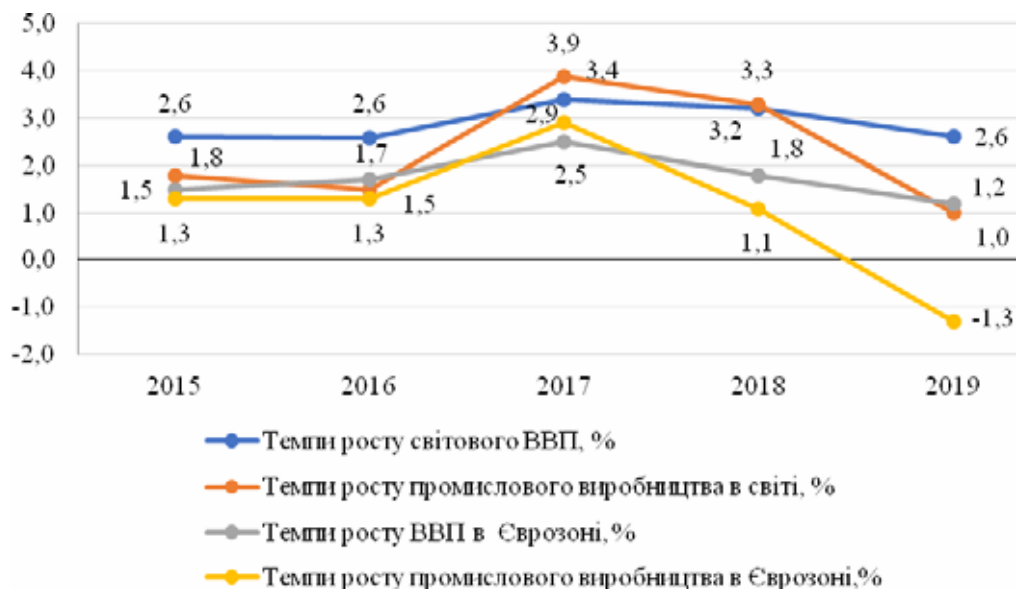

Рис. 4. Динаміка ВВП та промислового виробництва в світі та у Євросоні в період 2015-2019 рр. [12]

Узагальнення динаміки показників вказує, що вже з 2018 р. почалось сповільнення темпів зростання як світового ВВП, так і промислового виробництва, а у 2019 році спад промислового виробництва склав -1,3%. Результати є вкрай негативними та засвідчують погіршення розвитку світової економіки та промисловості зокрема, що негативно позначається на тенденціях зміни показників ключових галузей в майбутньому і машинобудування в тому числі.

Визначено, що галузь автомобілебудування найшвидше реагує на коливання у світовому виробництві та споживанні. Ці результати відображено на рис. 5, де розкрито динаміку виробництва автомобілів за період 2015-2019 рр. у світовій економіці та Європі.

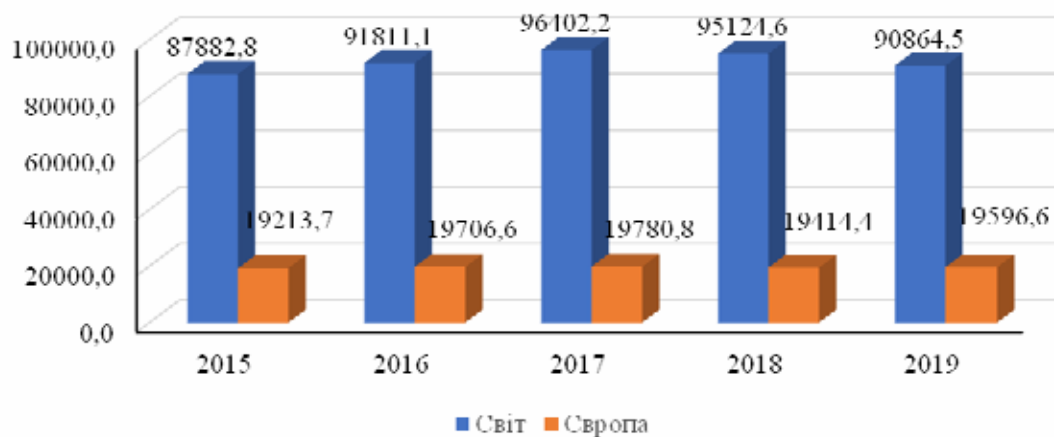

Рис. 5. Динаміка виробництва автомобілів у 2015-2019 рр., тис. од. [13]

Так, з 2018 року спостерігався спад виробництва автомобілів як в світі, так і в Єврозоні. Відповідно, зниження обсягів виробництва автомобілів призвело до скорочення обсягів замовлення комплектуючих, в тому числі й підшипників.

Оскільки основні споживачі ПрАТ "СКФ Україна" зосереджені в Німеччині та Росії (понад 90% у структурі продажів), розглянемо вплив динаміки автомобілебудування в цих країнах на продажі досліджуваного підприємства. На рис. 6 узагальнено порівняння обсягів виробництва автомобілів в Німеччині та, відповідно, обсяги відвантажень ПрАТ "СКФ Україна" готової продукції в Німеччину в період 2015-2019 рр.

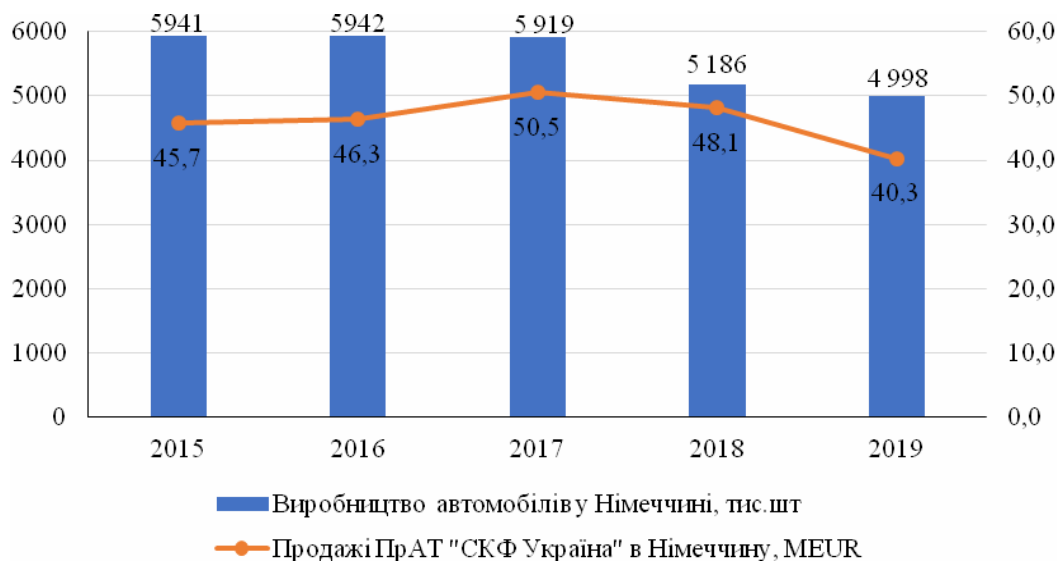

Рис. 6. Обсяги виробництва автомобілів в Німеччині та продажі готової продукції ПрАТ "СКФ Україна" в Німеччину у 2015-2019 рр. [13]

Результати дослідження показали, що при стабільних обсягах виробництва автомобілів у Німеччині, відвантаження компанії у валюті контракту зростали. У 2019 році спостерігався спад виробництва автомобілів у Німеччині, що вплинуло на обсяги відвантаження готової продукції ПрАТ "СКФ Україна", які скоротились по відношенню до 2018 року на 16,6%.

Динаміку виробництва вантажних автомобілів та продажі продукції ПрАТ "СКФ Україна" в Росію відображено на рис. 7.

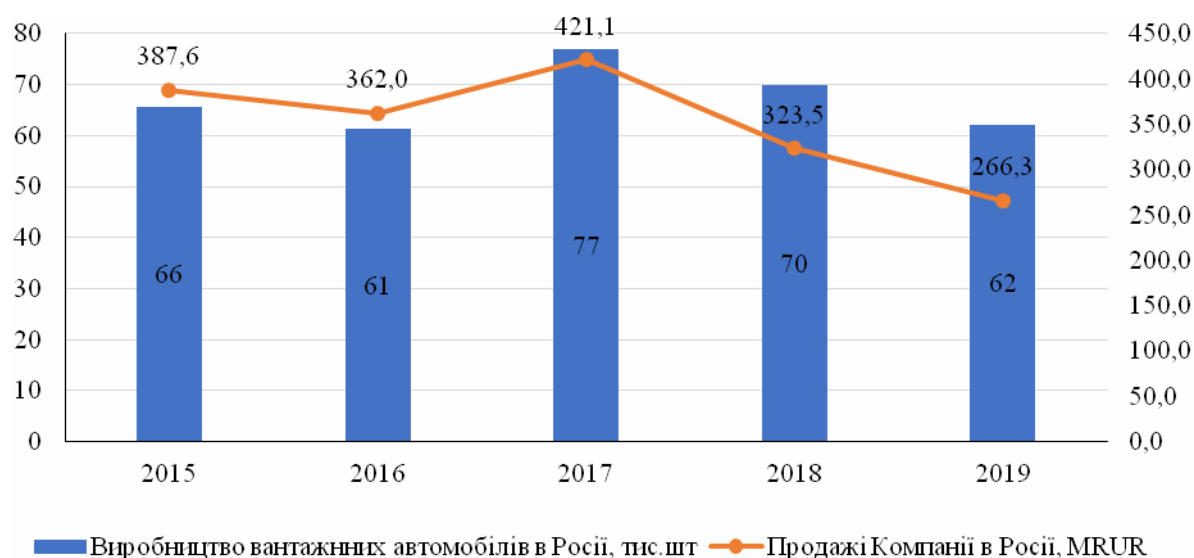

Рис. 7. Обсяги виробництва вантажних автомобілів в Росії та продажі готової продукції ПрАТ “СКФ Україна” в Росію у 2015-2019 рр. [13]

Споживачами продукції ПрАТ “СКФ Україна” в Росії є виробники вантажних автомобілів. Починаючи з 2018 року обсяги відвантажень готової продукції на ринок цієї країни падає, в зв’язку із скороченням обсягів виробництва вантажних автомобілів в Росії.

Вплив динаміки промислового виробництва та виробництва автомобілів зокрема за період 2015-2019 рр. на ПрАТ “СКФ Україна”, без врахування зміни курсів іноземних валют, подано в таблиці 2.

**Таблиця 2.
Вплив динаміки промислового виробництва та виробництва автомобілів на прибутковість ПрАТ “СКФ Україна”**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Динаміка дохідності, тис.грн	-59276	-37071	150459	37318	-293591
Темпи росту доходу, %	-14,2	-2,6	9,4	2,0	-14,5
Валова рентабельність, %	26,6	36,4	22,8	16,4	8,6
Вплив обсягів виробництва автомобілів в Німеччині та Росії на прибутковість, тис. грн.	-15767	-13494	34305	6120	-25249

(побудовано авторами за даними [11])

Отже, ріст продажів у 2015 та 2016 роках був забезпечений девальвацією гривні, тоді як через зміни ринкової кон’юнктури падіння обсягів відвантаження склало 14,2% та 2,6% відповідно. У 2017 та 2018 роках спостерігалось зростання обсягів відвантаження продукції через ріст світового автопрому. Однак, через спад автомобільного виробництва у 2019 році, обсяги відвантаження продукції ПрАТ “СКФ Україна” скоротились на 14,5%. Таким чином, враховуючи валову рентабельність компанії, у таблиці відображено вплив міжнародного середовища та ситуації на зовнішніх ринках, на прибутковість за період 2015-2019 рр.

Значний вплив на фінансові показники досліджуваного підприємства має вартість імпортованої сировини. Так, основною сировиною для виготовлення підшипників є сталь. Компанія імпортує сталь марки ШХ-15, яка проходить спеціальну обробку, і призначена для виготовлення підшипників, що несуть великі навантаження. Основним постачальником сталі ШХ-15 для ПрАТ “СКФ Україна” є ОАО “Оскольський електрометалургійний комбінат”. Ціни на метал є договірними та переглядаються щоквартально. Основними факторами зміни ціни на метал є курс російського рубля, тобто валюти розрахунків та вартість металобрухту, як основної сировини металургійних комбінатів.

Курс російського рубля, в свою чергу, має суттєву залежність від цін на нафту. Тобто існує залежність “ціна нафти – курс рубля – ціна металу” та “ціна металолому – ціна металу”. При падіння цін на нафту, для компенсації виручки від імпорту нафти, центральний банк Росії знецінює російський рубль. При цьому, для компенсації девальвації російського рубля, постачальник металу піднімає ціни ПрАТ “СКФ Україна” в російських рублях. Також, при зростанні цін на металобрухт ростуть ціни металопрокату для підприємства.

На рис. 8 зображено вплив зміни ціни на нафту марки Brent, курсу російського рубля та цін на металолом на ціну сталі, що імпортувалась з Росії.

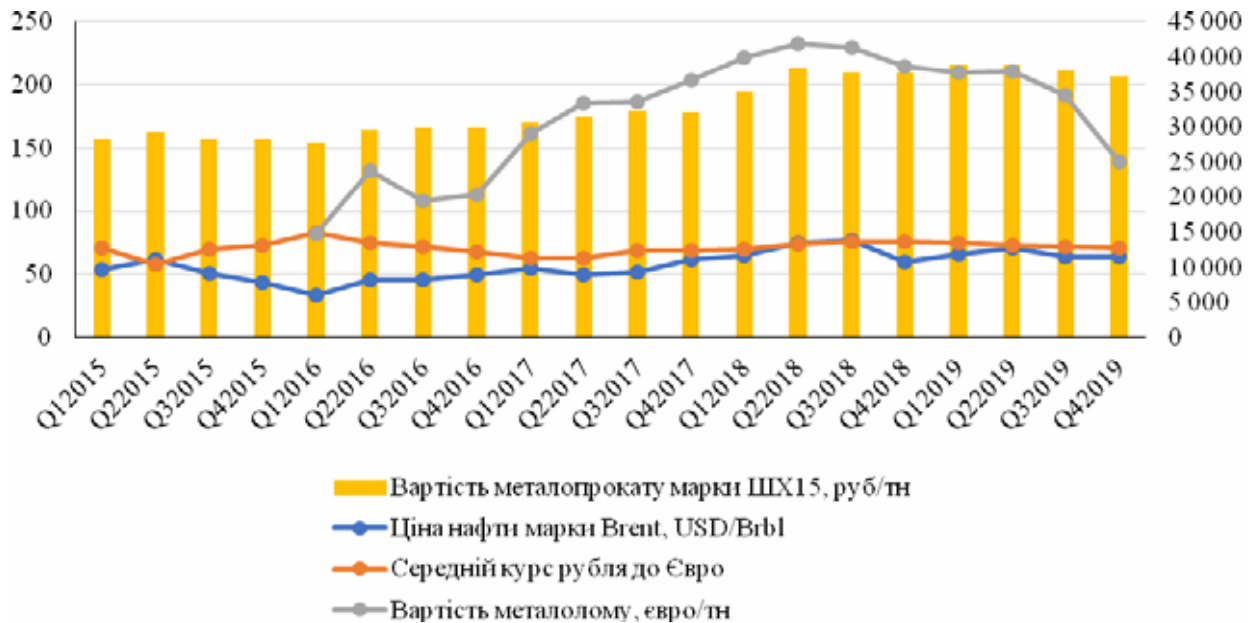

Рис. 8. Динаміка ключових індикаторів вартості металу за 2015-2019 рр. [14; 15]

Загальний вплив динаміки цін на металопрокат марки ШХ-15 за період 2015-2019 рр., із врахуванням обсягів споживання у виробництві, подано в таблиці 3.

Таблиця 3.
Вплив динаміки ціни на метал на прибуток ПрАТ “СКФ Україна”

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Вплив зміни ціни металу на прибуток, тис. грн	-6172	-4468	-20665	-43580	-5621

(розраховано авторами)

Отже, спостерігається негативний вплив росту цін на метал, що імпортується з Росії, на прибутковість ПрАТ “СКФ Україна”. Так, найвищий ріст цін на металопродукцію, що був спричинений, в основному, зростанням цін на металобрухт в світі, спостерігався у 2017 та 2018 роках. Зростання цін на імпортовану сировину зумовило ріст витрат ПрАТ “СКФ Україна” на 20665 тис. грн у 2017 році та 43580 тис. грн у 2018 році.

Економічні чинники. Економічна ситуація в Україні за період, що аналізується, характеризується повільним темпом зростання ВВП, падінням промислового виробництва, волатильністю на валютному ринку, високим рівнем інфляції, що мало як позитивний, так і негативний вплив на прибутковість ПрАТ “СКФ Україна”.

Оскільки підприємство станом на 2019 р. експортує 97% готової продукції, а імпортує 75-80% сировини та матеріалів, динаміка курсу гривні по відношенню до іноземних валют має чи не найсуттєвіший вплив на прибутковість досліджуваного підприємства.

Динаміку курсу гривні по відношенню до ключових валют, в яких здійснює розрахунки ПрАТ “СКФ Україна”, подано на рис. 9.

Рис. 9. Динаміка курсів іноземних валют по відношенню до гривні у 2015-2019 рр.

Результати дослідження показали, що найвищий рівень девальвації гривні по відношенню до усіх іноземних валют спостерігався у 2015 році. Тоді як у 2019 році спостерігалась ревальвація гривні.

Загальний вплив обмінних курсів на продажі та закупки в період 2015-2019 рр. подано в таблиці 4.

Таблиця 4.
Вплив зміни обмінних курсів валют на прибуток ПрАТ “СКФ Україна”

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Експорт, EUR	418242	199961	87133	107101	-129923
Експорт, USD	36099	10059	2700	3771	-12747
Експорт, RUR	21634	11074	35294	-10143	-13888
<i>Експорт</i>	<i>475975</i>	<i>221094</i>	<i>125127</i>	<i>100729</i>	<i>-156558</i>
Імпорт, EUR	-125260	-62009	-32708	-41385	42167
Імпорт, RUR	-25765	-11153	-42978	14476	20663
<i>Імпорт</i>	<i>-151025</i>	<i>-73162</i>	<i>-75686</i>	<i>-26909</i>	<i>62830</i>
Вплив зміни курсів іноземних валют на прибутковість компанії, тис. грн	324950	147932	49441	73820	-93728

(розраховано авторами)

Отже, девальвація гривні приносить позитивний результат для підприємства в цілому. Експорт та імпорт в російських рублях майже однаковий, а тому вплив зміни російського рубля до гривні не є суттєвим. Тоді як, через позитивний торговий баланс ПрАТ “СКФ Україна” у євро та доларах США, девальвація гривні відносно цих валют має позитивний ефект. Девальвація гривні в період 2015-2018 рр. мала позитивний ефект на фінансовий результат досліджуваного підприємства. Тоді як зміцнення гривні до всіх іноземних валют, що мало місце у 2019 році, призвело до скорочення реалізації на 156,6 млн грн та дало загальний негативний вплив 93,7 млн грн.

Волатильність та девальвація національної валюти у 2014-2018 рр. призвела до підвищення темпів інфляції в Україні. Відповідно до темпів інфляції, підприємство щороку піднімало заробітну плату своїм працівникам. Також, через інфляційні процеси, підрядники послуг та постачальники допоміжних матеріалів щороку піднімали ціни для ПрАТ “СКФ Україна”.

У таблиці 5 подано вплив інфляції на прибутковість підприємства в період 2015-2019 рр. через призму зростання витрат на заробітну плату, вартість послуг та зростання цін на допоміжні матеріали.

Таблиця 5.
Вплив інфляції на прибутковість ПрАТ “СКФ Україна”

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Індекс інфляції	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1
Вплив інфляції на фонд оплати праці, тис. грн	19064	40758	17045	24851	23737
Вплив інфляції на вартість послуг, тис. грн	18838	7891	11708	12244	4851
Вплив інфляції на вартість допоміжних матеріалів, тис. грн	18789	7566	10508	9209	4373
Загальний вплив інфляції на прибутковість, тис. грн	-56690	-56216	-39261	-46303	-32960

[16-18; власні розрахунки]

Близько 6% у структурі собівартості досліджуваного підприємства займають витрати енергоносіїв – електроенергія, природний газ та теплоенергії. Тому, суттєвий вплив на прибутковість мають ціни на енергоносії (рис. 10).

Рис. 10. Динаміка цін на енергоносії за 2015-2019 рр.

Загальний вплив зміни ціни на енергоресурси, з врахуванням об’ємів їх споживання на прибутковість компанії подано в таблиці 6.

Таблиця 6.
Вплив динаміки цін на енергоносії на прибутковість ПрАТ “СКФ Україна”

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Вплив зміни ціни енергоносіїв на прибутковість, тис. грн	-20324	-7553	-10792	-9518	1881

(розраховано авторами)

Як бачимо, вартість енергоресурсів у аналізованому періоді постійно зростала. Так, ціна електроенергії із 1,210 грн/ткВт.Год у 2015 році зросла до 1,735 грн/ткВт.Год. За період 2015-2018 рр. вплив зміни ціни на прибутковість підприємства був негативним. У 2019 році, через суттєве зниження ціни на природний газ, компанія отримала позитивний ефект – загалом 1881 тис. грн.

В таблиці 7 наведено загальний вплив проаналізованих чинників зовнішнього середовища на прибутковість експортоорієнтованого машинобудівного підприємства.

Таблиця 7.
Загальний вплив чинників зовнішнього середовища на прибутковість ПрАТ “СКФ Україна”

Група зовнішніх чинників	Чинник впливу	Період				
		2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Міжнародне середовище	Обсяги автомобілебудування, тис.грн	-15767	-13494	34305	6120	-25249
	Ціни на сировину, тис.грн	-6172	-4468	-20665	-43580	-5621
<i>Загальний вплив чинників міжнародного середовища, тис. грн</i>		<i>-21939</i>	<i>-17962</i>	<i>13640</i>	<i>-37460</i>	<i>-30870</i>
Економічні	Зміна курсів іноземних валют, тис.грн	324950	147932	49441	73820	-93728
	Інфляція, тис.грн	-56690	-56216	-39261	-46303	-32960
	Ціни на енергоресурси, тис.грн	-20324	-7553	-10792	-9518	1881
<i>Загальний вплив економічних чинників, тис. грн</i>		<i>247936</i>	<i>84163</i>	<i>-612</i>	<i>17999</i>	<i>-124807</i>
Загальний вплив чинників зовнішнього середовища, тис.грн		225997	66201	13028	-19461	-155677

(узагальнено авторами)

Таким чином, найбільший вплив на прибутковість експортноорієнтованого підприємства має зміна курсів іноземних валют по відношенню до гривні. Так, в період девальвації гривні через зростання експортної виручки та переоцінки монетарних валютних активів компанія отримувала позитивний ефект. Тоді як зміцнення гривні у 2019 році до усіх іноземних валют призвело до негативного впливу. Загалом найменший вплив зовнішніх чинників на прибутковість ПрАТ “СКФ Україна” спостерігався у 2017 році, і склав +13028 тис. грн, в основному за рахунок позитивного міжнародного середовища, зокрема, росту світової промисловості та, зокрема, автомобілебудування.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Запропонований підхід до аналізу та оцінки зовнішніх чинників дозволяє прослідкувати як загальний їх вплив на прибутковість підприємства, так і окремих підгруп чинників. Такий підхід дозволить керівництву підприємства вчасно виявляти та реагувати на ті чинники, які негативно впливають на прибутковість та мінімізувати їх негативний вплив. Також, аналіз зовнішніх чинників може дозволити в більшій мірі використовувати їх позитивний ефект. Тобто керівництву експортноорієнтованих підприємств потрібно постійно «тримати руку на пульсі» останніх тенденцій на зовнішніх ринках та міжнародній арені, слідкувати за динамікою макроекономічних показників та індексів, оскільки їх волатильність в майбутньому впливатиме на рівень доходів та витрат, а отже, і прибутковість. Правильна та вчасна реакція керівництва на зміни зовнішнього середовища дозволить знизити негативний вплив зовнішніх чинників та підвищити їх позитивний вплив на прибутковість діяльності.

Перспективами подальших досліджень є аналіз та оцінка впливу політичних, соціально-демографічних та технологічних чинників на прибутковість експортноорієнтованого підприємства. Доцільною є більш детальна класифікація та дослідження впливу зовнішніх чинників міжнародного середовища та економічних чинників на діяльність та прибутковість експортноорієнтованого підприємства.

Література.

1. Савіцький А. В. Управління прибутковістю підприємства на основі максимізації прибутку та чинників експортної орієнтованості. *Інтелект XXI*. 2017. № 2. С. 169-176.
2. Фабрика І. В. Механізм управління експортним потенціалом машинобудівного підприємства. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2017. Том 27. № 2. С. 209–217.
3. Дейнега О. В. Оцінювання впливу макросередовища на діяльність машинобудівних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14. Ч.1. С.83–88.
4. Кривов'язюк І. В., Волинчук Ю. В. Україна в міжнародних економічних рейтингах: посткризові синдроми чи апокаліпсис? *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 10 (160). С. 56-62.
5. Кривов'язюк І. В., Пахольчук А. І. Процес прийняття господарських рішень та його вплив на ефективність діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1962> (дата звернення: 05.05.2020).

6. Логутова Т. Г., Пеліхова М. А. Економічна парадигма стратегічного управління підприємствами в умовах «нової» економіки. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Економічні науки*. 2018. Випуск 35. С. 305-311.
7. Лужецький А. І. Діагностика зовнішнього середовища машинобудівних підприємств України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. Вип. 11. С. 121–123.
8. Швець Ю. О. Вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність стратегічного управління оборотними коштами підприємств машинобудування. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 1. С. 26–36.
9. Тесленок І. М., Коротунова О. В., Косенко Ю. В. Аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на функціонування машинобудівного підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 78–82.
10. Марченко В. М., Лебедева Н. П. Стратегія експортної діяльності суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 13. С. 592-596.
11. SKF Group / Офіційний сайт компанії. URL: <http://www.skf.com/group/index.html> (дата звернення: 05.05.2020).
12. JP Morgan / Oxford Economics February 2020. URL: <https://www.jpmorgan.com/global/jpmorgan> (дата звернення: 11.05.2020).
13. Статистика производства новых автомобилей. autoVERCITY. URL: <https://auto.vercity.ru/statistics/production> (дата звернення: 13.05.2020).
14. Brent crude oil / TRADING ECONOMICS. URL: <https://tradingeconomics.com/commodity/brent-crude-oil> (дата звернення: 19.05.2020).
15. Currencies / TRADING ECONOMICS. URL: <https://tradingeconomics.com/currencies> (дата звернення: 19.05.2020).
16. Індекс інфляції в Україні / МінФін. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 27.05.2020).
17. Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності промисловості у 2010-2019 роках / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/gdn/prc_rik/prc_rik_u/dszpPD_u.html (дата звернення: 01.06.2020).

References.

1. Savitskiy, A. (2017), "Enterprise's profitability management based on maximization of profit and factors of export-orientation", *Intellect XXI*, vol. 2, pp. 169–176.
2. Fabryka, I.V. (2017), "Mechanism of management of export potential of machine-building enterprise", *Ekonomichnyy analiz*, vol. 27(2), pp. 209–217.
3. Deyneha, O.V. (2017), "Estimation of influence of macroenvironment on activity of machine-building enterprises", *Uzhorod National University Herald. International Economic Relations And World Economy*, vol. 14 (1), pp. 83–88.
4. Kryvovyazyuk, I.V. and Volynchuk, Yu. V. (2014), "Ukraine in international economic rating: post-crisis syndromes or apocalypse", *Actual problems of the economy*, vol. 10 (160), pp. 56-62.
5. Kryvovyazyuk, I.V. and Paholchuk, A.I. (2013), "Economic decision-making and its influence on efficiency of enterprise activity", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1962> (Accessed 5 May 2020).
6. Logutova, T.G. and Pelikhova, M.A. (2018), "The economic paradigm of strategic management of enterprises in the conditions of a "new" economy", *Reporter of the Priazovskyi State Technical University. Section: Economical sciences*, vol. 35, pp. 305-311.
7. Luzhetskiy, A.I. (2015), "Diagnostic of the environmental of engineering enterprises of Ukraine", *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya "Ekonomika i menedzhment"*, vol. 11, pp. 121–123.
8. Shvets, Yu.O. (2016), "The influence of factors external and internal environment on the strategic management of circulating assets of the enterprises of mechanical engineering", *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Economic Sciences*, vol. 1, pp. 26–36.
9. Teslenok, I., Korotunova, O. and Kosenko, Yu. (2019), "Analysis of the of environmental factors on the functioning of the machine-building enterprise", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp.78–82.
10. Marchenko, V.M. and Lebedeva, N.P. (2017), "Export activity strategy for subject for foreign economic activity", *Economy and society*, vol. 13, pp. 592–596.
11. SKF Group (2020), "Plant of PJSC "SKF Ukraine", available at: <http://www.skf.com/group/index.html> (Accessed 5 May 2020).
12. JP Morgan (2020), "Oxford Economics February 2020", available at: <https://www.jpmorgan.com/global/jpmorgan> (Accessed 11 May 2020).
13. AutoVERCITY (2020), "New car production statistics", available at: <https://auto.vercity.ru/statistics/production> (Accessed 13 May 2020).
14. TRADING ECONOMICS (2020), "Brent crude oil", available at: <https://tradingeconomics.com/commodity/brent-crude-oil> (Accessed 19 May 2020).
15. TRADING ECONOMICS (2020), "Currencies", available at: <https://tradingeconomics.com/currencies> (Accessed 19 May 2020).

16. Ministry of Finance (2020), “Inflation index in Ukraine”, available at: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/> (Accessed 27 May 2020).

17. State Statistics Service of Ukraine (2020), “Average monthly wages of full-time employees by type of economic activity of industry in 2010-2019”, available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/gdn/prc_rik/prc_rik_u/dszpPD_u.html (Accessed 01 June 2020).

Стаття надійшла до редакції 15.07.2020 р.